

IZRAELITA

TANÜGYI ÉRTESITŐ.

Felelős szerkesztő SZÁNTÓ ELEAZÁR.

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület”. —
Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmen-
tesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Ózer Zsigmond egyleti pénz-
tárnokhoz Klauzál-utca 4. szám küldendők. — Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

A tanév elejen.

A tantermek ajtai feltárulnak, a növendékek serege ismét tódul az iskolába, eme szeretett hajlékba, hol, hála a paedagogiai ismeretek általánosulásainak, már nem virgács, hanem a szeretett tanító fogadja őket.

Tanítók, miként szerető testvérek újból együtt vannak. Két hó telt el, mióta egymást nem látták. Mindekinek van némi közölni valója. Az egyik számos vidéki iskolát látogatott meg, s tapasztalatait közli. A be-
rendezés, a szemléleti muzeum, az iskolalátogatás, a tanító személye, a
közoktatás iránti érzék stb. ezek a főpontok, melyek megfigyelésének fő-
tárgyát képezték. A másik természetrajzi gyűjteményeit egészítette ki.
Abban a megyében a hol most járt, azelőtt még nem volt, de hogy ott
járt a szünetidőben, annak jele van. Igen szép jegeczpéldányokat, ritka
rovarokat, még magam által sem látott hegyi növényeket gyűjtött. „Még
magam által sem látott” azért mondom, mert felejthetetlen tanáronnak,
ft. Galambos Áronnak páratlan herbariumában napok hosszat buvárokod-
tam, magamnak is volt deákkoromban tetemes gyűjteményem Heves,
Gömör, Nograd, s más megyék növényzetéből.

A harmadik nem tett kirándulást, hanem a paedagogiai irodalom
terén megjelent új műveket tanulmányozta át s erről referál; szóval
mindenkinek akad valami tanulságos mondani valója, s érdemes volna azt
szóval-szóval leírni, mert mi lehet tanulságosabb, mint a tapasztalt tanítónak
megjegyzései oly dolgokról, miket megfigyelésének tárgyává tett.

De az iskolai benső ügyek felett is kezdődik a tanácskozás. Sok
új dolgot kellene alaposan tárgyalni. A szünetek alatt a tanítótestület
egyik tagjának feladata volt a tankönyvek egyike-másika helyett jobbat
kiszemelni. Választott is. Okadatolja, hogy miért tartja emezt jobbnak.
A másíknak feladata volt az iskolaszék megbízásából az iskolai butor-
zatot kiegészíttetni, javíttatni, egyik-másik tanszert megrendelni.

De, ki is tudná mind felsorolni, hogy mi mindent tettünk a szü-
netek alatt? Hevernünk egyikünk sem tud, mert a munkát megszoktuk, s
az élvezetet nyújt mindjájunknak. A milyen különféleképpen foglalkoztunk a
fennebbiek szerint, tudom, mégis végeztünk oly dolgot is, melyet alig-
hanem mindegyik tanító elkészített a szünetekben.

Értem a részletes tantervet.

Van ugyan tanító, a ki azt mondja, hogy neki ez már nem kell,
mert helyettesíti ezt sok évi gyakorlata. Hanem ezen esetleges állítását
meghazutolja a paedagogia minden egyes sora. A tapasztalat, gyakorlat,

és ügyesség sokat pótolhatnak, de a részletes tantervet semmi sem pótolhatja.

A tanítás biztos és kielégítő sikere a jó részletes tantervtől függ.

Melyek legyenek hát a jó részletes tantervnek tulajdonságai?

Tizen vannak.

1. Feleljen meg a részletes tanterv a miniszteri általános tantervnek.

2. Legyen előbb évharmadokra, azután hónapokra, hetekre, napokra, és a fiatal tanítóknál különösen még órákra is kidolgozva.

3. Legyen különös tekintettel az eszmetársítás törvényeire; a koncentráció helyes keresztül vitele végett a havi és heti tantervet csak a tananyag körülményes áttanulmányozása után készítsük meg.

4. A helyi viszonyok annyira tekintetbe veendők a részletes tanterv készítésénél, hogy ezek miatt csaknem lehetetlen mintával szolgálni. Tekintettel kell lenni a földrajzi, nyelvi, iskolalátogatási, felekezeti viszonyokra; továbbá az iskola minőségére, mert az osztatlan iskola tanítója más tervet kell hogy készítsen, mint az olyan tanító, ki csak 2, vagy éppen 1 osztályt vezet. Tekintetbe veendő, hogy meddig tart a tanév, milyen az osztályba járó tanulók előismerete, mekkora a számuk? stb.

5. Legyen tekintettel a részletes tanterv az alkalmi oktatásra, mert sokkal maradandóbb nyomot hagy a gyermeki lélekben az olyan oktatás, mely a kellő időben, kellő helyen történt. Fölösleges itt példával szolgálnom, mert az éj- és napegyenlőségét, a kivakodó vásárt, az üstököst, a földműves őszi foglalkozását, az uralkodóház iránti hűséget stb. mindjában tudjuk, mikor van idején és helyén tanítani.

6. Meg ne feledkezzünk a szabadban való oktatásról. Mindig várom, hogy lapunkban valaki talpraesett cikket írjon ezen nagyon érdekes tételről, de úgy látszik addig nem olvashatom azt, míg — ha nem is nagyon talpraesetten, — magam nem írok róla. A szabadban való oktatás fontossága általánosan el van ismerve, e miatt egyelőre csak megemlítem.

7. Különösen megszívelendő, hogy az „ismétlés“ minden következő nap rovatában ott legyen. Mert az ismétlés a tudás anyja. Ezen pedagógiai közmondás annál szebben érvényesül, ha pszichológiai értéket mérlegeljük. A népiskolai tanítás egyik fő szabálya különben is azt parancsolja, hogy az ismeretről haladjunk az ismeretlenre, szükséges tehát a folytonos ismétlés, mert ha erről megfeledkeznénk csak egy hónapon át is, akkor alig haladhatnánk tovább, mert „ismert“ nem lévén, nem kell az „ismeretlenre“ haladnunk.

8. Legyen a tanterv mindenoldalú. Ne vegyen fel egyik tantárgyból se többet a másik tantárgy rovására.

9. Ügyeljünk a részletes tanterv kidolgozásánál is arra, a mire az órarend készítésénél is különösen kell figyelni, hogy a megerőltetést kikerüljük. Ügyetlen órarend képes a tanítót és tanulókat egyaránt kifárasztani. Ügyetlen részletes tanterv egyik-másik hétre annyit ír elő, hogy az a tanítót kifárasztja, a tanulók pedig képtelenek elsajátítani.

10. Legyen igaz a részletes tanterv. A mit felvettünk abba, arra iparkodjunk, hogy azt lehetőleg a kiszabott időben és mérvben tanítsuk. Ha a tanév folyamán azt tapasztaljuk, hogy egyik hónapra többet vettünk fel, mint a mennyit taníthattunk, akkor írjuk a maradékot át a következő hó elejére.

Volna még sok felsorolni valóm, de nem szándékoztam részletezni, hanem egyedül a főpontokat felsorolni.

Készítsük a részletes tantervet nagy iv papirosra, úgy, hogy az

könnyen áttekinthető legyen. Az olyan tananyagot, mely alapul szolgáljon egy újabb fogalom v. képzet elsajátításának, huzzunk alá színes írónnal mindkettőt, az ismertet is, az ismeretlent is, nehogy megfélemedzhessünk róla, vagy valami fontos körülmény ki ne kerülje figyelmünket. Legyen minden heti rovat vagy koczka mellett egy üres koczka is, melybe a maradékot (t. i. a minék a tanítására nem telt idő) jegyezzünk fel, ne hogy erről megfélemedezzünk.

Tartsuk magunkat mindaddig tantervünkhöz, a míg valami előre nem látott körülmény egy-két napra nem kénytelenít bennünket attól eltérni. Legyen ez törvény, melyet magunk alkottunk magunknak, melynek, az ember természetéből folyik, annál szivesebben engedelmeskedünk.

A ki előre megállapított terv szerint végzi a tanítás munkáját, az működésével inkább értezt, mert tanítása tervszerű, nyugodt, paedagogiailag helyesebb lehet, mint ellenkező esetben.

A ki tervet nem készít, az találomra tanít. A munkafelosztás, a módszernek eme nagyon kemény diója, a szelemi téren oly fontos, mint a gazdasági életben. Így olvastam Marczalinak egyik, folyóiratban megjelent cikkében. A munkafelosztás — jegyzi meg — sokkal magasabb fokra hozhatja a productiót.

A ki tervet nem készít, annak ámitás a mestersége! De mi nem akarjuk hogy nagy költőnk, Vajda Jánosnak szavai igazak és ránk illők legyenek: „Az ámitás mestersége divó sport, melynek bravourjaiban versenyezni bon ton.“

Egészséges kitartást a tervszerű munka véghezviteléhez!

Nyitra.

Erber Lipót.

A gymnázium.

Minden esztendőben történik a m. kormány részéről valami szigorítás, hogy az ifjúságot a gymnázium látogatásától visszaszorítsa. Így ez évben is azzal akarja a gymnáziumi tolakodást megakadályozni, hogy az állami intézetekben a tandíjt felemelte. A mennyire helyeseljük a miniszter ebbeli szándékát, épen annyira nem tudunk belenyugodni a dolog kivitelében; mert feltéve, hogy ezen szigorítás által a tanulók az állami gymnáziumokban csökkennek, ott marad a nyitott ut a felekezetiekben, a hol a tandíj fel nem emeltetett. Hiszen, mi tagadás, az a kis latinság, a mit az alsóbb osztályokban elsajátíthatni, különös vonzó erővel hat még most is a szülőkre, azt gondolván, hogy több értéke van a polgár embernek, ha gyermeke néhány előtte érthetetlen szót el tud magolni. Így van ez még most felekezeti különbség nélkül. Tapasztalatom szerint, a néptanítóság, a kinek a nép ügye igazán a szíven fekszik, a felvilágosításban elégségesen megteszi kötelességét. Akár hányszor történt már meg csekélységemen, hogy ismerve a tanuló középségű tehetségeit, azon jó tanácsos szolgáltam a szülőknél, hogy adják gyermekeiket a szomszédos, személyes meggyőződés szerint derék bajai polgári iskolába, és daczára rábeszélésem igyekezetének, mégis a kalocsai gymnáziumba került a nagyreményű proletárius. Hogy azután ott, ha nem is az első, de a második, vagy harmadik osztályban megbukik, az mit sem változtat a dolgon; elég az, ha a bété gymnáziumba járt, ha nem is tud két sor magyar, vagy német írást hibátlanul írni.

Mindezekből látható, hogy az eddig elkövetett rendszabályok és igyekezetek nem alkalmasak arra, hogy a gymnáziumi tanulástól eltereljük

az ifjuságot. Mi volna tehát a radikális gyógyszer ezen gymnáziumi mániának? Szerintem nem egyéb, mint a törvény szigorú végrehajtása, hogy t. i. minden 5000 lakossal bíró város köteleztessék polgári iskolát állítani. Igen, ha ezen íge testté válnék: a szülők inkább saját felügyelet alatt tartanák gyermekeiket, mint nagy költséggel idegen kéz alá adják. Nagyon sajnós, hogy a m. kormány e tekintetben igen keveset tett és a városokat, melyek — tisztelet a kivételeknek — a törvény alól kihagyja bujni. Tudom, hogy az ellenoldalról mindjárt a pénzügygyel fognak előállani, hogy a mostani mostoha pénzviszonyok között nem lehet a törvénynek érvényt szerezni. No hát a törvény fennállása óta voltak már hazánkban jobb idők is, a mikor kellő szigorral sokat lehetett volna tenni ez ügyben; de — sajnós — ezt is a többi mulasztások közé sorolhatjuk. Ezen mulasztás nemcsak a m. kormányt illeti, hanem magát a társadalmat is. Hozhatnék fel például eseteket, mikor a népiskolából kezem alól a gyermek középiskolába került, a szülők velem arról tanácskoztak, hogy mennyibe fog az évenként kerülni. Mikor az alsó négy osztályra kerekem egy ezer frtot előirányoztam, a szülők meghökkentek a nagy költségtől; pedig az összeg nem igen volt túlozva. „Hátha ezen ezer frtot“ — így tettem fel a kérdést — „most, vagy pedig négy évi részletben mint alapot, le kellene tenni, és ezen alapból polgári iskolát tartanánk fenn: nem-e inkább saját felügyelete alatt tartaná gyermekét?“ „De bizony“, volt a válasz, „csak hogy nincsen senki, a ki az ügyet megmarkolná“. — Ily esetem volt néhány év óta vagy ötven. Nem tartozik tehát a lehetetlenség körébe egy 5—10 ezer lakossal bíró városban — mondom, ha egészséges tarsadalmunk volna, a polgári iskola ügyét előbbre vinni. Még azzal is meg lehetne egyelőre elégedni, ha az első években kevesebb is volna a tanerő; majd idővel kinőhetné magát; nem kell azonnal mintaiskolát követelni — csak hogy — valljuk meg őszintén — mindnyájan, felekezeti különbség nélkül, a gyámkodáshoz vagyunk szokva: nem fogunk semmihez, míg felsőbb parancs nem kényszerít rá, és úgy látszik, nem is lesz semmi a dologból, míg egyszer a m. közoktatási kormány hatalmával nem fog élni.

De hogy addig is a gymnáziumi tanulók száma alábbszállitassék, czélszerű volna, ha miniszter úr elrendelné, hogy oda csakis a jeles népiskolai tanulók mehetnek, a jó és elégséges osztályzatúak valamennyien s polgári iskolába utasítandók. Ennek főfelügyeletét a tanfelügyelőkre kellene bízni, a kik ezen szabályt szigoruan végrehajtanák. Ugy hiszem, hogy egy kis jóakarattal mellett a gymnáziumi tanulók számát kevesbiteni, a polgári iskoláét pedig szaporítani lehetne.

Laufer Lajos.

Radó Vilmos „Bibliai története“.

(Folytatás.)

3.

Ha az első osztály tananyaga a fejlődésben levő Izráelt bemutatja és pedig oly fejlődésben, a mely az isteni kinyilatkozás által irányt és tartalmat nyer, s ha e mellett a תורת משה ben foglalt vallástani törvények feldolgozandók, úgy a második osztályban tanítandó történeti események azon folyamatot szemléltetik, mint vált az íge testté, milyképpen az ígéret ténynyé és a szándék kivitellé. A nemzeti Izráelt mutatják be alakulásában, a törvények gyakorlását, a vallás követését a nemzeti életben tüntetik elő.

Az eszményi népből egy saját környezetében hatalmas nemzet lett,

a mely kihat a szomszédos nemzetekre, viszont ezek érvényesítik befolyásukat Izraelre. Harcok korszaka az, melylyel szemben állunk, harcok a nemzet kebelében, harcok a külellenségekkel, a melyek kivívása által a nemzeti Izraelnek létjogosultságát bebizonyítani kell.

Magából az események természetéből folyik, miszerint itt a vallásos és erkölcsös tételek egészen más rendszert képeznek, mint az első időkben, mert ezekben a nemzet nemcsak szenvedőlegesen, nemcsak mindig utasításokat nyerve, hanem cselekvően, az utasítások szerint élve vagy az isteni törvény ellen vétkezve szerepel. A gyakorolt vallás tételei lépnek előtérbe, a melyeket egy névvel köteleességtannak elnevezni.

Az események mérlegelendők, a főfigyelem a betartott vagy az áthágott törvényekre irányítandó, s ámbár itt sem nélkülözhető bizonyos rendszer, mégis szabadabb az előadó a tanítandó anyagra nézve. Csakhogy bizonyos főtekinteteket el nem szabad hanyagolni, a melyekből az egész kor megítélendő, mert az esemény szigorú megítéléséhez nemcsak az átnézés, hanem az előzmények biztos tudata kívánatos, minélfogva az eseményekből a korszakalkotókat sem kihagyni, sem pedig megrövidíteni nem szabad. Ezen korszak eseményeiből pedig éppen a levonandó köteleességtani tételek tekintetéből a legcélrányosabbakat okvetlen föl kell venni. Radó könyvében e korszak eseményei hagyományoszerűen ki vannak dolgozva, az egyes szakaszok főszempontok szerint csoportosíthatók, felfogás és elhelyezés kifogás alá nem vehető. De remélve, hogy egy második kiadásban a következő hiányok pótlására gond fordíttatni fog, tisztelnék tartom a legkiválóbbakat itt kiemelni, nem gáncsolási hajlamból, hanem igaz ügyszeretetből.

U. i. a honfoglalás zárköve és a kezdő nemzeti élet alapja a sichei népgyűlés, a melyen Josuának a nép lelkesülten megígérte, hogy Isten szent tana szerint élni fog, nincs megemlítve e tankönyvben, pedig Josuá könyvében a 23. és 24. szakaszt képezi.

Rövid szavakkal még említést kellene tenni Káleb jutalmáról, miután ő is Jósuával együtt a könyv 41. szakaszában említették és a honfoglalás idejében róla nem szólnak.

Abimelech története is hiányzik, a parabola kihagyását vagy a vérengző tettek meg nem említését ugyan nem sajnálnám, hanem Abimelech fölött elsurrani még sem lehet, minthogy története éppen legjobban jellemzi a birák alatti Izraelben uralkodó visszavonást és a törzsek indifferentismusát egymás irányában.

Mellőzném pedig a hosszadalmas Sámson históriát, vallástani óráink sokkal drágábbak előttünk, mintsem azokat egy híres hős, dacára hogy nemzetünkhöz tartozik, párbajainak és csatáinak történetével eltöltenők, a mikor ezekből mélyebb etnikai törvények le nem vonhatók.

Már Ruth történetében a vallásbeli köteleességek teljesítésének oly eklatáns példáit fellelhetni, hogy sajnálattal látom, hogy szerző jónak találta azt kihagyni.

A 63. szakaszban ugyan szó van az izraeliták Saul iránt tanúsított lenézéséről, de Jabes-Gileád megszabadítása nincs felemlítve, hiányzik tehát azon tettének elbeszélése, a mely által a közönyt legyőzni és általános elismerést kivívni képes volt.

A mint kimutatom, nem talán átdolgozás, hanem egyszerű revideálás elégséges arra, hogy a második osztály tananyaga hiány nélkül foglaltassék e bibliai történetben.

4.

A harmadik osztályban tanítandó bibliai történetek a nemzeti Izrael hiú iparkodásait rajzolják magát a keleti hóditók hadjáratai ellenében önálló nép gyanánt feltartani, azért hiú és eredmény nélküli ezen iparkodás, mivel az erkölcsös tisztaság és odaadó isteni tisztelet hiányában a két testvér-birodalom majd egymás gyengítette, majd pedig az általános bálványozás behozatala által a nép erkölce és isten-ismerete folyton süllyed. De az egy Isten eszméjének lelkes hordozói, a lángszavu próféták, a nemzeti Izrael veszte alkalmával a zsidóság élető elemét, a hitet eltűnni nem engedték, az állami lét pusztulásán kesergőket a jövőndő boldog időkre való vigasztalásokkal felemelték, Izrael számára egy senki által meg nem támadható s be nem vehető álláspontot teremtve, őket az egy Isten eszméjének lelkes bevallóivá változtatván.

Főadatuk teljesítését folytatják az irástudók, a kik az exylusból hazatérteket az élet mindenkor frissen csörgedező forrásában, a szent irásban, oktatták. És ezen eszmék által lelkesített népet győzedelmesen látjuk a syrusi zsarnokkal szabadságharczot vivni, harczt a lelkiismeret a vallás korlátlan hatalmáért.

A fejlődő zsidóságnak már első hajtásait látjuk ezen korszakban, s ha akarjuk, hogy növendékeink szent vallásunkról minél tisztább képet nyerjenek ezen korszakkal való foglalkozásban főtekintettel kell lenni a próféták működésére és ezen, ugyszólván elemi, fokon, a működés historia háttérére.

Radó könyvében a próféták irataiból felhozott szemelvényeket keveseljük, Elisa próféta szereplése, mely nyilvánvaló politikai volt, nincs megemlitve. De osztatlan elismerésünket nem tagadhatjuk meg a szent iratokból és a Makkabaeusok könyvéből vett elbeszéléseket tekintve. És ha egy második kiadásban Amos, Hóséa, Ezechiél és az exylus utáni korszak jellemzésére Chaggai vagy Zecharjából szemelvények hozatnak, akkor ezen részszel is tökéletes czélt elérhetni.

A felsorolt tananyagból kitűnik, miszerint Radó „bibliai története” a közép és polgáriskolai hitoktatásnál már jelenlegi alakjában is, ámbár egy kevés ügygyel-bajjal felhasználható; de ez bennünket ne riaszszon vissza azt tanítványaink kezébe adni, hiszen minden tankönyvnek vannak fogyatkozásai, miért legyen ép ezen tankönyv infallibilis? Lelkiismeretes hitoktató e könyv alapján annál és inkább kitűnő eredményeket fog felmutathatni, minthogy vonzó irányánál fogva a tanítványok kedvelt olvasmánynyá fog válni, és ugy a növendékek önszorgalomból a történeti eseményekkel meg fognak ismerkedni.

S ha a tananyag integrálására még a kitett hiányzó részletek hozzácsatoltatnak, akkor a magyar zsidóság e bibliai történetben oly tankönyvvel fog birni, mely a vallásos érület keltéséhez, szent hitünk megismeréséhez sikeresen fog vezetni.

Budapest.

Schlesinger Sámuel.

A b ü n b a n a t.

Bevezetés.

Az aggkor előnyeéhez tartozik, hogy az ember szerencsétlenség idején szomorú sorsát nyugodtabban viseli, hogy ingerült lelki állapot órájában a kedvezőtlen körülményeket tárgyilagossabban felfogni képes. Én legalább az imént mondottak igazolását magamnál tapasztalom. Így pl. egy társaságban egy nyilatkozatot tettem, melyet később megbántam

és mégis oly erősnek éreztem magamat, hogy ezen lelki állapotot megfigyelésem tárgyává tettem; és azon szempontból indulván ki, hogy a bűnbánat paedagógiai szempontból értékesítendő, elhatároztam, ezen paedagógiai tanulmányt a t. szerkesztő urnak beküldeni azon reményben, hogy a t. olvasó nem egészen haszon nélkül fogja ezt olvasni.

I Lélektani szempontból.

A **bűnbánat** oly belső lelki állapot, a mely nagyon gyakran az arcvonásokban, bizonyos testi mozgásokban és a beszédben kifejezést nyer. „Ein anderes Antlitz, ehe sie geschehen, ein anderes zeigt die vollbrachte That.“

A kinek szivét bűnbánat tölti el, annak arczából megleégedetlenség, szomorúság és kedély fájdalom olvasható, szemeit lesüti, könnyei csurognak, sír, jajgat, magában beszél, kezeit összeüti, kétségbeesetten ide s tova szalad, ruháit széttépi, hamut hint fejére, böjtöl, imádkozik, magába vonul. A magyar ezen lelki állapotot „bánadalom“-nak, „bűnbánat“-nak, a német „Reue“, „Busze“-nek, a héber תשיבה תרטה נחם -nak, a francia „repentir“ „remords“-nak nevezi.

Mindezen kifejezésekből kiderül, hogy a bűnbánat oly lelki állapot, a mely képzetek, érzelmekből, vágyakból és akaratból áll; az illető a kettős kötelesség ellenmondásokkal terhes zürzavarát, balhelyzetének rettenetes súlyát érzi, tudja, hogy tett nyilatkozata és cselekvése nem felelt meg az életbölcesség szabályainak, a lelkiismeret hangjának, az erkölcstan elveinek és a vallás parancsainak. Fájdalmat érez az elkövetett bűn felett, szemrehányásokat tesz magának, lelkifurdalások gyötrik, fél az elkövetett bűn rossz következményeitől, nagyon szeretné nyilatkozatát visszavonni, tetteit megmásítani, sokat adna érte, ha ezen tett nem történt volna, a szégyen, az önmegvetés rajta fog és csak azt kívánja, vajha hibáját jóvá tehetné.

A bánadalom az értelem, az emlékezőtehetség, az önszeretet kifolyása. Mig a lelkiismeret a cselekvés előtt lép fel, int, felserkent, dicsér, lelkesül, visszatart és általában a jövőre vonatkozik; addig a bánadalom csak a tett után lép fel és a multra vonatkozik. A lelkiismeret inkább a sziv, az érzelem kifolyása; a bánat inkább az értelem, a gondolkodás, a kiszámítás következménye.

A bűnbánat egy az emberrel veleszületett érzelem. Ennek nyomait még az állatoknál is találjuk. Egy magyar közmondás így hangzik: „Késő bánat eb gondolat“. És egy másik: „Mebánta, mint a mely kutya kilenczet fiadzik.“ De az embereknél ezen lelki tünemény különféle fokozatokat és változatos alakokat mutat. Gyermekéknél és vad népeknél a bánat nem más mint sajnálkozás a fölött, hogy a tett felfedezett és a büntetéstől való félelem. Ezen bánat csupán önző bánat.

Vallásos, művelt embereknél a bánat már belátással van egybekötve, hogy az elkövetett tett az Isten törvényének áthágása volt. Ezen megismerés a fájdalom érzésével, az isteni büntetés félelmével van egybekötve. Félnék Istentől, nem szentsége miatt, hanem hatalma, meszsze kiható látása és hatása miatt. Megbánják a tettet, de nem annak erkölcstelensége és nem is annak törvénybe való ütközése miatt, hanem az abból kiáramló káros következmények miatt.

A műveltség legmagasabb fokán álló embereknél a bánat érzelme ritkán lép fel; mert a valóban művelt ember előbb minden tettet megfontolja, megvizsgálja az eszközöket és az elérendő czélt, és csupán azon czélokat és eszközöket választja ki magának, melyek az erkölcsi alapsza-

bályokkal megegyeznek. De ha egy gyenge pillanatban mégis az erkölcs törvényei ellen cselekedett, bevallja hibáját, elítéli saját maga módját, nem nyugszik, míg hibáját ismét jóvá nem tette, és komoly szándékot vés fejébe, hogy hasonló tettet többé soha nem fog elkövetni. Ezen bánat tevékeny bűnbánatnak nevezetik.

A bűnbánatnál következő lelki tünemény vehető észre. 1. A véték megismerése, a bűnsúly belátása, 2. a lélekfurdalás, a kellemetlen érzélem, 3. a rossz tett tudata és 4. az akarat a jobb utra való visszatéréshez, az erkölcsi javulás. Vérmes természetű embereknél a bűnbánat csupán egy gyorsan muló kellemetlen érzélem szokott lenni, a nélkül, hogy maradandó javulást vonna maga után. Ideges embereknél a bánat érzelme gyakran legmagasabb fokot ér el és gyakran búskomorsághoz, örülséghez, kétségbeeséshez, sőt öngyilkossághoz vezet. Ezen bűnbánat inkább szenvedő bűnbánatnak nevezetik. Gyenge, önző jellemű embereknél a bánat gyakran a tettetés műve; nem valódi, hanem csak színlelt bánat, miképen ez bűnösöknél oly gyakran történik, hogy ez által felügyelőjüket tévutra vezessék. Egészen erkölcstelen embereknél a lelkiismeret teljesen néma marad, legfeljebb azon bosszankodik az erkölcs utjáról letévedett, hogy tetten tudták őt fogni. Ezen érzélem inkább az ügyetlenség és dőreség feletti fájdalom. Ezen bánat csupán érzéki, önző bánat nem fakad azon megismerésből, hogy az elkövetett tett által a felebarát, a haza, a társadalom károsított. „Nem bánom!” kiált fel a megcsöknyödött bűnös. „Mit bánom én?” kérdezi a könnyelmű bűnös. *Lederer A.*

(Folytatása következik.)

Emlékezzünk régiekről.

Vallástörténeti tanulmányok.

Irta: **S t e i n e r I g n á c z.**

(1. folytatás.)

II.

Itt egy sajátságos tünemény előtt kell megállanunk, mely a talmudtanulmányozóknak nem csekély fejtörést okozott s mely a képtelennél képtelenebb kombinációkra adott alkalmat, értjük azon körülményt, hogy a talmud sok helyütt a szabályok s kötelességek lefejtése alkalmával vagy épen nem nevezi meg a bibliai forrást, melyből meritett, vagy ha megnevezi, az idézetet amugy odavetőleg hozza, anélkül, hogy magát a jelszót, melyre a súlypontot helyezni akarja, közelebbről megismertetné olyannyira, hogy eszmemenetének kiindulási s végpontja közt a logikai összefüggés csak bajjal nyomozható ki. Ugy hiszem, hogy nem tévedek, midőn azt állítom, hogy ez a talmud részéről hallgatóságos bevallása annak, miszerint érvelése az egyszer nyelvbeli fogatkozásban leledzik. Kisértsük ez állítás példákkal való igazolását.

A halálbüntetés, noha az ötkönyvben minden lépten-nyomon reábukkanunk, a zsidó államban nagy ritkán, csak kivételesen jött alkalmazásba. A törvénytudósok a *dolus ex propositio*-t annyi *clausulával* sánczolták körül, a *justificatiót* oly sok mellékkörülménytől tették függővé, hogy ez utóbbit akár el is törölhették. Följegyzésre méltó a *misnah* egyik ebheli nyilatkozata: „Egy törvényszék, mely egyszer hét év alatt halálos ítéletet hoz, rombolónak nevezetik, mit R. Eleazár b. Azarjah azzal told meg, hogy nem hét, hanem hetven év alatt. R. Tarfon és R. Akiba erre megjegyzik: „Ha mi valamely törvényszék tagjai volnánk, soha emberen halálítélet nem hajtatnék végre.“ (Makoth 7. a.)

Az emberszeretetből kifolyt ez intézkedések szellemében a kiszenvendőnek utolsó óráját lehetőleg megkönnyítették. A vesztőhelyre menőnek tömjénnel kevert bort nyújtottak, hogy kétségbeejtő gondolatait eloszlassák, és dicséretére legyen mondva Jeruzsálem előkelő leányainak, kik ezen emberbaráti szolgálat költségeinek viselésére önnagokat megadóztatták. (Szanhedrin 43, a.) Hasonló ital Jézusnak is nyújtott, amint ez Márk evangéliomában olvasható: „Adának pedig neki myrrhás bort innia, de ő el nem fogadá.” (15, 23.) Persze hogy ezen myrrhás bor Máté elbeszélésében opével vegyített eczetté változik át, (27, 34.) tehát mikor találtak a zsidó kegyeletes szokások elismerésre?! Hiszen napjainkban éljük meg, hogy az isteni végzések igazságosságát egyik elismerő szójárásunkból erőnek erejével egy fekete lélek önvádját kiolvasni akarták. A hiterős, Isten akaratában minden körülmények közt megnyugvó ősök által oly gyakran hangoztatott „baavaunausenu horabim” kifejezés az utódokra nézve majdnem balvégzetűvé lett.

A kivallatást, a kivégeztetést megelőző tagesonkitásokat s egyéb kínzásokat a zsidó büntető codex nem ismerte. A talmud elvként kimondja: Az elítélt számára könnyű halált válassz, mert írva van: vö-havto lereacho komauchó. (B. Kama 51. a.) Igaz s megszívlelésre méltó. A büntetés czélja vagy javítás vagy ártalmatlanná tevés, de semmi esetre boszuállás. Ez mind a törvényhozót mind a bírót degradálná. A bibliai jus talionis-t: „szemet szemért” a talmud tudvalevőleg abrogálta s egyszerű pénzbírságra átváltoztatta, mert mint logikailag kifejti: A megtorlás következetesen (pl. ha a sérelmet elkövető már ugy is szeme világától meg volt fosztva) alkalmazható nem lévén, a szentírásban felállított elv: „szemet szemért!” csak képleges értelemben veendő, azaz: a személyében sértett pénzzel kártalaníttatik. (u. o, 84, a.)

A visszatorlás megszüntetésétől a halálbüntetés: eltörléseig mert a halálbüntetés szorosán véve nem egyéb visszatorlásnál — csak egy lépés van. Mármost én kérdem: Miért hivatkozik a talmud, midőn a büntetésnél a könnyű halálnemet alkalmaztatni akarja, épen e tételre: vö-havto lereacho komauchó, holott ezen tételből egy kis dialektika segítségével a halálbüntetés végképeni megszüntetését kiolvasni é. kifejteni lehetne? Kell, hogy legyen mondatban valami, ami a törvénytudóst, habár alattomban, a halálra emlékeztette. Azt hiszem, hogy ennek a valaminek a nyomára rájöttem. Ezen szó „komauchó” ama időnek társalgási nyelvében, mely a bibliai korszakot követte, így hangzott: komauszcho. Ismeretes a midras- és talmudirodalomban felkarolt e szójárás: jirbeli kemauszau bejiszroel. Így Chanina, Józsuá rabbinak unoka-öccse, ki Akiba példája után az esztendőt Palaesztina határain kívül szabályozta, azt mondja: רבי עקיבא שלא הניח כמיתי בארץ ישראל אה אני לא „Valamint Akiba nem, úgy én sem hagytam magam után hozzám hasonlókat Izrael földén. (Berach. 63, a.) Eszerint „kemauszi, kemauszcho, kemauszau” megfelelnek a bibliai: komauni, komauchó, komauhu névmásoknak, s Babilonban, valamint Palaesztinában a felebaráti szeretetet tartalmazó parancs a nép szájában így hangoztatott: ואהבת לרעך כמוך. Ámde kemauszcho szóban nemesak „tenmagad”, hanem „tenhalálad” fogalma is rejlik. Könnyen érthető tehát, miként gondolhatott a talmudtanár a felebaráti szeretet említésénél a választandó halálnemre. Szokatlan lévén azonban a bibliai szónak illetően magyarázata, a theorem felállítója czélszerűnek látta a forrásra ugyan ráutalni, de bővebb szófejtetésbe nem ereszkedett. (Folyt. köv.)

Magyar nyelvgyakorlók.

Elenk érdeklődéssel néztem országos egyesületünk által hirdetett pályázat eredménye elé. Felekezeti iskoláinknak hasznavehető nyelvgyakorlókat szerzeni égető szükség, egyesületünknek már már kötelessége. Az az egyesület, mely iskoláinknak annyi kitünő kézi könyvet szerzett, melyek által a legelterjedtebb iskolai könyveknek konkurrenzia hirdetetett annak az egyesületnek nem szabad megállani a félútra, hanem iparkodnia kell a pálya végét elérni. Nem akarok üres szalmát csépelni. A legelterjedtebb olvasókönyvek a Gáspár-félék voltak. Népiskolai tanítóink évek hosszú során keresztül megszokták e könyveket használni; használták pedig, mint a népiskolai tanítás középpontját. Ezekben előforduló olvasmányok közé koncentrálták a többi tantárgyakat mind, de legkivált, hogy tulajdonképeni tárgyamra már áttérjek, a magyar nyelvtani tanítás egészen ezen olvasókönyveken alapult. Világosan kitetszik ez a Nagy László-féle nyelvgyakorlóból, melyekben akárhányszor történik hivatkozás egyik-másik olvasmányra. Ugy, mint az olvasókönyvek, elterjedt használatban voltak e nyelvgyakorlók is, noha, mellesleg legyen mondva, a legkíméletesebb kritika sem állíthatná azokat ma pályakoszorúra érdemeknek.

A Gáspár-olvasókönyvek megszűntek mieink lenni, bevezetük helyettük a mi jobb olvasókönyveinket.

Ama olvasókönyvek kicserélésével egy időre esik ama didaktikai nézetnek általános elfogadása is, hogy nem kell minden tantárgy kézikönyveül tekinteni az olvasókönyvet, hanem tökéletes kis könyveket kell szerzeni az egyes tantárgyak számára. Kell a nyelvtannak is, de ennek aztán okvetetlenül olyat írjon, a ki ír, hogy minden sora a már bevezetett Radó-olvasókönyvek olvasmányain alapuljon. Emlegettem már, hogy Nagy is úgy tette, a hol épen tette, a Gáspár-olvasókönyvvel, csak hogy nem mindig helyesen és nem elegendőleg. Ha itt-ott egyet-mást fel fogok említeni, a mit az irandó, vagy kiadandó nyelvgyakorlóban okvetetlenül találni szeretnék, azt vegye olybá a szerző, mint a mit a gyakorlat mondat általam. A szünetidők alatt megbizásból átnéztem 6-8 féle nyelvgyakorlót, de olyat, a mit jó lélekkel bevezetésre ajánlhatnék, bizon nem találtam. A beszédrészek ismertetése mindenütt száraz, mintha bizon a szerzők megfélemednének arról, hogy, ha érdekessé nem teszik a tanuló előtt a könyvet, azt csak ásítva, kellenlenül veszi a kezébe. A megnevezéseknél a legnagyobb önkény mellett a legmegrovandóbb következetlenséget követik el. A gyakorlatok, melyekből a képzet, a fogalom, a szabály levezetendő annyira póriások, hogy nem érdemes azokat elolvasni; mintha bizon 10-12 soros olvasmánykát nem lehetne igen érdekesen, mesterileg írni. A mit az iskolás gyermekeknek nyújtunk, az kitünő legyen minden tekintetben, mert a legjobb is, ezeknek csak elég jó.

Kell, hogy az első kezdettől fogva végig kiváló figyelem fordítassék a fogalmazásra. Már a második osztály számára írt füzetecskében fogom keresni a beszéd-értelemgyakorlatokban tanított tárgyak leírásának dispozióját.

Sajnosan tapasztaltam, hogy a fogalmazásról a legtöbb szerző könnyelműen megfélemedett; pedig kiküszöbölném az iskolából a nyelvtant, ha nem képesít a fogalmazásra fokozatosan.

Sokan a könyvvel helyettesíteni szándékoznak a tanítót. Fölösleges.

A tulságos sok kérdés nem kell. A használatos olvasókönyvek olvasmányainak rövid kivonatolása legszebb házi gyakorlatok. Ezen gyakorlatok révén megismertelhetjük kellő tapintattal a szótan, a mondattan, a helyesírás, a hangsúly, a szép minden képzetével, fogalmával. Természetesen, kell, hogy alkalmas terveket nyújtson a szerző és a legmegfelelőbb olvasmányokat szemelje ki e célra. A hangsúlyos olvasás a szépolvasás, a szaválás megfelelő utasításait csak a Bárány Gyula-féle nyelvgyakorlókból találtam, de ott a tanító számára és nem a tanulóknak megfelelő utasítások vannak. Nem kívánok meg nem emészthető szabályokat, hanem ügyes és meggyőző gyakorlatokat, Leírások, elbeszélések, sőt az osztályoknak megfelelő elmélkedések is mulhatatlanul szükségesek. Egy-két példa és öthat diszpozíció minden fajtából é. mindenkor szem előtt tartva az olvasókönyvet, alkalmassá fogják lenni a nyelvgyakorlót a fogalmazás, mint a nyelvtanítás főcéljának megtanítására. Hiszen tagadhatatlan, egyik-másik szerző nyújt is tervet a házi dolgozatok megkészítésére. De a feladatok magok is oly szimplák, annyira parasztosak, oly távol esnek az olvasókönyvtől, az osztály tananyagától, hogy a tanító nem teheti, hogy ezekhez alkalmazkodják. A mit pedig kiválóan kell hangsúlyoznom, hogy a ki a nyelvgyakorlót szerzeni fogja, a mellett, hogy ismeretei magasan felette álljanak a népiskolai nyelvtani tananyagának, fősgyökeres magyar legyen.

Nagyon elszomorító körülmény, ha a magyar nyelvgyakorlók révén jutnak a tanulók németes szólásformák birtokába, mert némely tankönyvben lépten-nyomon találkozunk olyan szólásformákkal szórenddel, kifejezésekkel, melyeket, kiméletesen, szolgál fordításoknak volnánk hajlandók nevezni. Ilyen nyelvi kifecszamodások épen nyelvgyakorlókból elégséges okot szolgáltatnak arra, hogy minden tanintézetből kitalassanak.

Nem lehet célozom tervet írni a szerzendő nyelvtan számára, csak a mi okvetellenül szükséges arra, hogy az eddig használatos nyelvgyakorlónál érdemesebb legyen a használatra, akartam előlegképen megjegyezni. Mert az kérem úgy van, hogy, ha már kész a mű, akkor a panasznak, a míg készül, tanácsnak van helye. A gyakorlati ember érzi a hiányt, feljegyzí azt alkalomadtán közli azt, hogy a könyvek szerzői okuljanak azokon.

Ez csak a felületes ember szemében fog szerénységnek tetszeni; mert tudós embernek lenni még nem jövezim arra, hogy népiskolai tankönyvei kifogástalanok legyenek. Ehhez szükséges tág módszertani ismeret mellett, tág gyakorlati tapasztalat is. A ki pedig ezt állásánál fogva még nem szerezheti, annak szükséges a tanítók véleményét kikérni.

Azt senki sem lobbanthatja szememre, hogy egyesületünknek nem volnék hű fia, de azt nyíltan kimondom, hogy, ha rossz könyvet találna kiadni, a mit ugysem hiszek, nem használtatnám. Azért sziveskedjék a szerkesztő helyet engedni az Értesítőben az ilyen véleményeknek, hogy a szerző idejekorán alkalmazkodhassék azokhoz: vagy tán e sorok is már: „Eszó után köpönyeg“?

E L

I R O D A L O M.

Elemi természetrajz a népiskolák felsőbb osztályai számára. Irta: Erdős Miksa. 75 képpel. Budapesten, Benkő Gyula kiadása, 1888. Ára 40 kr.

Az ember szakadatlanul szoros viszonyban áll a természeti testekkel s folyton látja és érzi befolyásukat. Már ez oknál fogva is fontos reá nézve a természeti testek ismerete, de még inkább azért, mivel csak érzékei és esze segítségével képes a hasznost a haszontalantól megkülönböztetni, míg az állatot ösztöne vezeti ennek megismerésére.

Manapság már általánosan elismert tény, hogy a népek és nemzetek jólléte a természeti testek ismeretétől és felhasználásuk módjától van fellelvezve; ha tehát a gyermeket gyakorlati életre kívánjuk nevelni, szükséges, hogy az iskolában a természeti testek bő ismeretével gazdagítsuk eszmekörét s oly alapot vessünk meg elméjében, melyen nemcsak tovább építeni lehessen, hanem mely az tárgyban való folytonos haladást is megkönnyítse. A természetrajz hasznossága maga azonban még nem biztosítja a tárgynak a többi tantárgyak sorában az őt megillető diszhelyet, ha nem járul hozzá a képző befolyás, melyet észszerű kezelés mellett az emberre gyakorol. Ha a természetrajzot úgy kezelik, hogy ez által a tanuló öntevékenysége folytonos ingert nyer, akkor nemcsak az érzékeket, mint testi erőket képezik, hanem a szemlélő tehetséget is fejlesztik. Az érzékek képzése é a szemlélőtehetség fejlesztése pedig főleg a népiskola lényeges feladatai közé tartozik, mert ettől függ leginkább az észszerű ismeretben való kellő előhaladás; a hol ezt elhanyagolják, ott a tanulók még későbbi években is tehetetlenek a megfigyelésben és felfogásban és zavartak a képzetek alkotásában. Az imént mondottak kétséget kizárólag bizonyítják a természetrajzi oktatásnak szükségét már a népiskolában is. Mindamellett nyílt kérdés még a paedagogia mai előhaladott stadiumában is, vajjon szüksége ennek sikeres tanításához külön tankönyv a népiskolában?

Az utolsó évtizedben két nézet kapott lábra a tanítók soraiban: az egyik oda irányul, hogy a reáliák a népiskolában az ugynevezett reálolvasókönyvek alapján taníttassanak, a másik szerint pedig külön tankönyvek (compendiumok) szükségesek az ebbeli cél elérésére.

Nem tartozik feladatunkhoz e helyen kifejteni, melyik nézet a helyesebb; amyi azonban tény, hogy az első nézet pártolói sem perhorreskálják a segédkönyvet, ha az csupán a megtanultak ismétlésére van szánva, ez ellen pedig szerintök paedagogiai szempontból nem lehet kifogást tenni, ha a könyv a mondott célnak megfelelően van szerkesztve.

De vajjon ilyenek-e a közkezen forgó természetrajzi vezérfonalak?

A jelenleg használatban levő legjobb természetrajzi tankönyvben a tanítás tárgyai bizonyos tudományos rendszerbe vannak foglalva s rendszer szerint elő is adatnak. Kezdi tehát a tanítást egy kis általános bevezetés után az állattannal, folytatják a növénytannal és végzik az ásványtannal. Ha a rendszerben előforduló tárgyakat a tanulókkal illően szemléltethetnők, nem volna ez ellen sem kifogásunk; hisz az első természetrajzi ismeretek a majmon, indiai nádton és gyémánton ép oly jól elsajátíthatók, mint a ló, ibolya és só ismertetése által. De mi Magyarországon élünk, hol ama tárgyak nem teremnek; nekünk tehát, hogy szemléletileg és képzőleg taníthassunk, szükségképpen a mi országunk s pedig lakóhelyünk legszűkebb környékének természeti termékeit kell szem előtt tartanunk, mivel csak ezeket mutathatjuk be leginkább természetben a tanulónak. Ha a gyermek ezeket vagy legalább ezek nagy részét megta-

nulta, akkor a távolabb vidéken és külföldön tenyésző természeti testek főbbjeit is bemutathatjuk, legalább is rajzokban a tanulóknak.

Az előttünk fekvő könyv szerzője, úgy látszik, teljes tudatában volt ennek, s azért oly munkát szerkesztett, mely methodikai és didaktikai tekintetben a követelményeknek megfeleljen. Igen helyesen indult tehát ki Rattichius általános elismert tételéből: Haladjatok az ismertről az ismeretlenre, de követte ama másik s ép e tantárgynál mulhatatlanul szem előtt tartandó paed. intést is: Mindent a maga helyén és idejében.

A szóban levő elemi természetrajz tehát nem követ tudományos rendszert s nem is tárgyalja a természeti testeket bizonyos egymásutánban, hanem felöleli első sorban hazánk mindhárom országbeli terményeit és csak ezek ismertetése után tér rá a legfőbb s legismeretesebb külföldi terményekre, melyeket igen sikerült képekkel is illusztrál.

Ha ez eljárás már magában véve érdem, sokkal nagyobb érdeme még a szerzőnek, hogy a tananyagot időszakokra osztva egy-egy csoportban azon terményeket írja le, melyek az illető hónapban vagy időszakban a gyermeknek természetben bemutatathatók. E mellett szigoruan ragaszkodik a miniszteri tantervhez, mi által a hazai viszonyoknak teljesen eleget tesz, a tanítónak pedig kijelöli az irányt, melyet e tárgy tanításánál követnie kell.

Mind a mellett nem akar a könyv oly vezérfonal lenni, melyet sorról-sorra, lapról-lapra követni kell; de még tankönyv sem akar lenni, milyen a legtöbb ilyenmő s szóról-szóra való betanulásra szánt könyv szokott lenni. A felölelt pensum lehető legszűkebb keretbe van foglalva, s így alig találunk benne felesleges vagy lényegtelen dolgot; a definiciók pedig oly határozottak és világosak, hogy minden nehézség nélkül meg lehet azokat értetni a gyermekkel. Szóval oly compendiuma ez a természetrajznak, mely a tanultak ismételtesére nem pedig a tárgy megtanulására szolgál.

Erdős könyve mind ezek után valóságos nyereségnek tekinthető az amugy is gyér hasznavehető tanügyi irodalomra nézve; becsét pedig növeli még szép kiállítása is, mely úgy a szöveg és képnymás, mint bekötés tekintetében semmi kívánni valót nem hagy hátra.

Jó lélekkel ajánljuk tehát a művecskét az illető szakköröknek, mert meg vagyunk róla győződve, hogy ez a tanító és tanuló munkáját meg fogja könnyíteni s egyuttal gyümölcsözővé is fogja tenni. *Dr. Zsengeri Samu.*

EGYLETI ÉLET.

Julius és augusztus hóban fizettek tagdíjat.

Borsodi Miksa, Ürmény	4 frt	Rosinger Márton, Miskolcz	2 frt
Czukermann Jakab, Budapest	2	Schlesinger A., Erd	2
Deutsch Salamon, Ó-Becse	2	Schmolka Salamon, Cservenka	2
Dobó Miksa, Oszlány	2	Schwarz Károly, Bacs	2
Donáth Ármin, Trencsin.	2	Steiner Ignác, Léva	2
Frank Katalin, Kis-Szekeres.	2	Steiner Dávid, Babocsa	3
Goldner Izidor, Léva	2 „	Sussmann Károly, Pozsony	4
Hermann József, Máté-Szalka	3* „	Vogel Ignác, Székesfehérvár	4
Kleinwald Lipót, Ó-Becse	2	Weinberger Mór, Turzovka	4
Kömlödi Mór, Budapest	2	Winternitz Ign., K.-Szt.-Márton	2
Löwy Sámuel, B.-Derecske	1	Zeisler Mór, Alberti-Irsa	4
Lövinger Bertalan, Heves	4	Zuckermann Frigyes, Homonna	1
Lusztig Mihály, Dévaványa	2	Dr. Zsengeri Sámuel, Budapest	2 „
Reisz Izsák, Ribek	2		
			összesen 66 frt.

*) Tagsági díja ezzel a folyó évre törlesztve van.

VEGYESEK.

— **Hymen.** Susmann Károly pozsonyi kartársunk aug. hó 21-én férjhez adta leányát Regina k. a. Ellenbog Dávid urhoz Bécsből. — Barta Lajos losonczy fiatal kartársunk aug. 23-án tartotta esküvőjét Béren Kiiszner Jolán kisasszonynyal. — Szántó Illés ur, Kecskeméten működő tagtársunk leánya Sarolta k. a. f. hó 14-én tartotta esketési ünnepélyét Pollak Mór urral Kecskeméten. — Földesi Joákim fővárosi polgáriskolai tanár és egyesületünk rendes tagja aug. 2-án férjhez adta leányát Dóra kisasszonyt Pollak Samu urhoz. A dohány-utcai templomban, hol az esketési ünnepély végbe ment, számos és diszes közönség gyűlt egybe a fiatal házaspár tiszteletére. Fogadják a fönt említett kartársaink, valamint a fiatal házások a legbensőbb üdvözetünket.

— Végére járt a nagy iskolai szünidő. Az új tanév küszöbén állunk. Mindegyikünk új erővel fokozódott kedvvel lép műhelyébe, a tanterembe, hogy végezze a népnevelő nehéz munkáját. Üdülésre most idő nincsen, mert a rendes tanórák után is kell kereset után látni, hisz a csekély fizetésből meg nem élhetünk. De a néptanító egyik főfeladata a továbbvelés. Erre alig marad idő. A napi kérdésekkel azonban kell hogy foglalkozzék, különben nem értheti a kor követelményeit, elidegenedik a társadalom eszmevilágában. Ezért minden tanító járul magának valamely jó politikai napilapot. De melyik jó napilap olcsó is egyszerűs mint, hogy a tanító azt anyagi erejének túlfeszítése nélkül megszerezhesse. Erre nézve a legjobb meggyőződéssel ajánlhatjuk az itt megjelenő „**Buda-pesti Ujság**“ című politikai napilapot, mely minden tekintetben kielégíti a nagy közönséget. Jó is, olcsó is, és ára egy egész évre 12 frt. Egyesületünk tagjai számára 2 forinttal olcsóbb. E lapra lehet előfizetni: VI., Andrassy-út 12. szám alatt.

— **Klein Ignác**, igazgató-tanító Deésen, egyesületünk rendes tagja a magyar nyelv sikeres tanításának elismerése jeléül az „Erdélyi köznevelődési egyesület“ részéről 50 frtnyi jutalomban részesült. Gratulálunk!

— **Csukási Fülöp és Schön József** urak által szerkesztett „Zsidó Hittan“ második kiadásban jelent meg és pedig kiegészítve a patriarchák történetével. Bővebbet e könyvről e szám hirdetési rovatában találhatni.

— **Tankönyvek.** Lampel Róbert (Wodianer F.) a következő tankönyveket küldte be hozzánk ismertetésül: **Szám-tani példatár** az elemi népiskolák számára 2 füzetben az első és második iskolaévre. átdolgozta a csáktornyai községi elemi népiskola tanítótestülete. Egy-egy füzet ára 15 kr. Az előirt tananyag gondos, módszeres kidolgozása valamint csinos kiállítása (sok rajzzal) már első tekintetre is előnyösen jellemzik a művet. — **Vargyas Endre** györmegyei kir. tanfelügyelő munkás keze alól kikerültek: **Földrajz a falusi népiskolák III., IV., V. és VI. évfolyamai** számára egy füzetben. Ára 18 kr. **Magyar nyelv tan** szinte az említett jellegű iskola III.—VI. osztályai számára. Ára 18 kr. — **Magyarok története a falusi népiskola V. és VI. évfolyamai** számára. Ára 18 kr. — **Kutner Sándor és Mayer Miksa-féle ismeretes tankönyveinek átdolgozását** Suppan Vilmos, a budapesti áll. el. és polg. isk. tanítóképezde tanára vállalta magára. Eddig megjelent tőle a **Kis természettan.** (Ára 30 kr.) **Első oktatás a földrajzban** című két munka (ára 30 kr.); utóbbi kérdések és feleletekben és az **Osztrák-Magyar monarchia térképével** ellátva; továbbá: **Kis általános földrajz különös tekintettel a magyar királyságra,** számos képpel. (Ára 48 kr.) és **Magyarok története** kérdések és feleletekben (ára 30 kr.) Ez a művecske még nem dolgoztatott át Suppan

tanár úrtól. Végre oly műről teszünk említést, melyről már első helyen kellett volna megemlékeznünk, mert ez a hazai tanügyi irodalomban örvendetes jelenségnek üdvözölhető. E mű a következő czímen jelent meg szinte Lampel Róbert (Vodianer F.) kiadásában. **Tanító az iskolában.** Rövid útmutatás arra Miként lehet az népiskolában jó fegyelmet tartani s helyesen oktatni. Tanítók és tanítókká lenni akarók számára. Irta: Kehr Károly

Praxis der Vorschule“ czimű műve nyomán Környei János. Hazai viszonyaink s az eredeti mű 10-dik kiadásának szem előtt tartásával újra átdolgozta Gyertyánffy István; a budapesti állami paedagógium igazgatója. Ára 1 frt 50 kr

— **A nagy-súri** izraelita osztatlan népiskola f. évi július 4-én tartá meg vizsgáját. Én alulirott is t. Klein Mór nagy-súri izr. tanító ur által hivatalos lévén az examenre, azt végig hallgattam élvezettel is megfigyeltem. Örömmel tapasztalám, hogy mint minden tantárgyból, úgy a magyar nyelvből is, minden várakozást felülmúló haladást tanusítottak iskolás gyermekei. Szép ez a tanító urtól és még jobb lesz, ha a hivatott körök kellően méltányolni fogják az ő lankadatlan szorgalmát és páratlan ügyességét. Varra-Súr, 1887. július 21. Kubány János, varra-súri r. k. tanító.

— **Knopfler Sándor**, s.-a.-ujhelyi kartársunknak „Főbb héber imák“ czimű művét a legjobb lelkiismerettel ajánlhatjuk t. olvasóink figyelmébe. Ezen gyakorlati kézikönyv arra szolgál, hogy a tanulók az iskolába előadott imák fordítását, mely a könyvben a héber szó átellenében van, otthon önmaguk is minden nehézség nélkül begyakorolhassák. Hogy a könyvnek ezen hivatása kellő méltatásra akadt már is, bizonyítja azon tény, hogy sok tekintélyes iskolában tankönyv gyanánt használják. Ismételten ajánljuk tehát ezen jeles és igen hasznos isk. kézikönyvet.

Szerkesztői üzenetek.

Adler József. P . . . . . A népiskolánál helyben és vidéken még a Bach korszakból divó rendszer szerint egy tanuló után, a ki egy osztályból vizsgát tesz, a vizsgadíj 8 frt. — **Kohn M.** Jó cikkét majd hozzuk. — **Klein M.** A mely zsidó tanító még most sem ismeri egyesületünk működését és céljait — az nagyon távol állhat tőlünk. **St. . . . . D. . . . .** A kívánt közbenjárást inoportunusnak találtuk. — **Kohn I.** Már be van töltve. Ügye pár nap múlva el lesz intézve. Ugy mondták.

F Ü R E D I I G N Á C Z

(képző-tanár Budapesten, kerepesi út 6.)

iskola-könyvei:

1. Nyelvtani példatár , 3 kötetke (Franklin-T.), kötve	20—25 kr.
2. Rendszeres magyar nyelvtan „antibarbarussal“, polgári iskolák és tanítóképzők használatára (3-ik kiadás)	60 kr.
Számtani példatár , kötetke, (5. kiadás), kötve	20—20 kr.
4. Hazai s által. földrajz , (13. kiad., Dobrovsky és Franke), kötve	24 kr.
A magyarok története , (17. kiadás, Dobrovsky és Franke)	24 k.
Ugyanaz „németül“ is (8. kiadás, Dobrovsky és Franke), kötve	24 kr.
6. A természetrajz elemei , (5. és 6. kiadás), kötve	20—30 kr.
7. Kitebb és nagyobb világtörténet jellemképekben	40—60 kr.
8. Prakt. ungar. Sprachlehre , (2. Aufl.)	36 kr.
9. Luchósz Happ'olim , nyelvtani jegyzetekkel, füzve	20 kr.
- ☛ Nagyobb megrendelések a szokásos **rabattban** részesülnek.

BENKŐ GYULA kiadásában Budapesten megjelentek

תורת המקרא

Héber ABC-és olvasókönyv

Szerkesztette Dr. ZSENGERI SAMU.

Vászonhátú kemény kötésben. Ára 16 kr.

(E könyv a többek közt abban is előnyösen különbözik az eddigiektől, hogy betűi és pontozatai nagy nyomásúak, tehát a tanuló szemét nagyon kímélik, a benne előforduló imák pedig vonal alatt álló szó szerinti fordítással és rovátkás választójelekkel vannak ellátva, úgy, hogy a gyermek nehézség nélkül magától képes minden szó fordítását fellelni.)

חומת המשלש

Hittani Hármaskönyv

nép-, polgári és középiskolai zsidótanulók számára.

Második javított, Palaestina térképével és földrajzi vázlatával bővített kiadás.

Szerkesztette **Dr. ZSENGERI SAMU.**

(E könyv hasznavehetősége mellett legvilágosabban tanuskodik azon körülmény, hogy első kiadása rövid egy év alatt 5000 példányban kelt el.)

A munka két kötetből áll:

I. Népiskolai tanulók számára való kötet. Ára 30 kr.

Ez magában foglalja:

- a) A bibliai történetet a világ teremtésétől a királyokig.
- b) Palaestina térképét és földrajzi vázlatát.
- c) A vallás alapelveit, tizparancolatot, ünnep-, öröm- és böjtnapokat, szertartások és szertartási jelvények magyarázatát.
- d) Mindennapi, azaz reggeli-, déli- és esti imákat; a szokások hálamondásokat eredeti szövegben és szó szerinti fordítással.

II. Polgári és középiskolai tanulók számára való kötet. Ára 50 kr.

Ez magában foglalja:

- a) A bibliai történetet a királyoktól a bibliai kor végeig és a zsidók történetét mai korig, különös tekintettel a magyarhoni zsidók történetére.
- b) Isten tulajdonságait, az egész erkölcsant s ennek kapcsán a tizenhárom hitágazat eredeti szövegét szó szerinti fordítással meg a leggyakoribb szertartások magyarázatát különös tekintettel a **בר מצוה** és a nők szertartásaira.
- c) A szombati és ünnepnapos iskolai istentiszteletre való imákat eredeti szövegben és szó szerinti fordítással és ugyanez alkalomra szolgáló énekeket dallamaik hangjegyeivel együtt.

Szerző neve elég biztosíték a művek hasznavehetőségére, helyes módszerére és jó magyarságára nézve, miért is bátran hívom fel rájuk a t. szakkörök figyelmét azon megjegyzés el, hogy kivánságra szívesen szolgálok **mutatványpéldányokkal**.

Egyúttal ajánlom a kiadásomban megjelent következő elismert jelességű népis-

kolai tankönyveket és p.

Gáspár Ignác: Földrajz 4 osztályu népis-kolák számára, 12. kiadás, ára 36 kr.

Gáspár I.: Földrajz 6 osztályu népis-kolák szám. I. rész a 3, 4. osztály sz'

ára 24 kr. II. rész az 5, 6. osztály számára, ára 32 kr.

Udvardy Gyula: A magyarok története életrajzi irányban, 2. jav. kiad., ára 30 kr.

Füredi Ignác: Szám-tani példatár a népis-kolák számára és p. Az I. oszt. számára.

20 kr.; a II. oszt. szám. 20 kr.; a III. oszt. szám. 24 kr.; a IV. oszt. szám

24 kr.; az V--VI. oszt. számára 36 kr.

Pollák és Sümegi: Természettan népis-kolák számára, ára 20 kr.

Pollák Khaim: Tér- és alaktan népis-kolák számára, ára 24 kr.

Ahn F. Prakt. Lehrs. der ung. Sprache von L. Nagy, I. Theil 40 kr., II. Th 40 kr.

Ollendorff: Ungarische Sprachlehre, bearbeitet v. L. Nagy, fl. 1.80, Schlüssel 40 kr.

A megrendelések *legelőnyösebben* egyenest üzletembe intézendők, habár a fent

hirdetett könyvek minden hazai könyvkereskedésben is kaphatók.

Tisztelettel

Benkő Gyula könyvkiadóhivatala

Budapest, váczi körút 27.

Az
orsz. magy. izr. tanítóegyesület kiadványai:

Kaphatók

SINGER és WOLFNER könyvkereskedésében
Budapesten, VI., Andrássy-ut 10. sz.

1. **Imakönyv** (סדר התפלה לכל השנה) az izr. ifjuság számára, ára 40 kr.
2. **Mózes öt könyve** (héber szöveggel), izr. iskolák használatára. Kitünő szakférfiak közreműködésével magyarra fordították *Füredi Ignác* és *Stern Mór*, 5 rész. Minden kötet ára keménykötésben 40 kr., mind az öt rész egybe kötve, félvászonkötésben 1 frt 20 kr., egészvászonba kötve 1 frt 40 kr.
3. **Magyar ABC-és olvasókönyv** izr. népiskolák számára írta Müller Adolf, pe ti izr. hitközségi tanító, második bővített kiadás, keménykötésben ára 20 kr.
4. **Magyar olvasókönyv** az izr. elemi isk. II. osztálya számára, szerkesztette *Radó Vilmos*, áll. tanítóképezdei tanár, harmadik átdolgozott kiadás, keménykötésben ára 32 kr.
Magyar olvasókönyv az izr. elemi iskolák III. o. szám., szerkesztette *Radó Vilmos*, második átdolgozott kiadás, keménykötésben ára 36 kr.
6. **Magyar olvasókönyv** az izr. elemi iskolák IV. oszt. számára, második átdolgozott kiadás, keménykötésben ára 45 kr.
7. **Magyar olvasókönyv** a népiskola V. és VI. osztálya számára Írta Radó Vilmos. Ára keménykötésben 65 kr.
8. **Deutsches A. B. C. und Lesebuch** für Volksschulen v. Emil Herzog steif gebunden, Ladenpreis 20 kr.
9. **Deutsches Lesebuch** für d. II. Klasse d. isr. Volksschulen, nach dem ungar. Lesebuche W. Radó's, bearbeitet von L. Mendl, Professor a. d. k. isr. Lehrerbildungsanstalt, 2. umgearbeitete Auflage, stark gebunden 32 kr.
10. **Deutsches Lesebuch** für die III. Klasse der isr. Volksschulen, nach dem ungar. Lesebuche W. Radó's, bearbeitet von L. Mendl. 2. umgearbeitete Auflage, stark gebunden 36 kr.
11. **Deutsches Lesebuch** für die IV. Klasse der isr. Volksschulen, nach dem ungar. Lesebuche W. Radó's bearbeitet von L. Mendl, stark gebunden 45 kr.
12. **Bibliai történet** a középiskolák alsó osztályai használatára. Írta Radó Vilmos. Ára kötve 50 kr.

Ezenkívül megjelent s a j á t kiadásunkban:

13. **Héber ABC-és olvasókönyv** írta Müller Adolf. 2. gondosan javított kiadás ára kötve 20 kr.
14. **Földrajz** a népiskolák III., IV. oszt. számára, a ministeri tanterv utasítása szerint szerkesztették: *Lakits Vendel* és *Neiger Sándor* fővárosi tanítók, 11. javított kiadás, bekötve ára 30 kr.
15. **Földrajz** a népiskolák V. oszt. számára, harmadik javított kiadás ugyanazoktól, ára bekötve 30 kr.
16. **Földrajz** a népiskolák VI. oszt. számára, ugyanazoktól, ára bekötve 24 kr.
17. **A magyarok történelme** nép- és polgári iskolák számára, írta *Mayer Miksa*, VIII. javított és bővített kiadás, ára bekötve 30 kr., (a közoktatási tanács javaslataira a m. kir. vallás- és közoktatási ministerium által ajánltatott tankönyv).
18. ugyanez német nyelven, bekötve ára 30 kr.
19. **Hatshek Miksa**. A magyar korona országainak térképe (1881. LXIII LXIV. törvényczik alapján) iskolai- és magánhasználatra (1887.) ára 20 kr.
20. **Hatshek Miksa**. Az osztrák-magyar monarchia térképe iskolai- és magánhasználatra (1887.) ára 20 kr.
A t. tanító urak magánhasználatára ajánlunk következő érdekes könyvecskét:
21. **Számtani gyakorlókönyv** ésszerű következtetések alapjára fektetve. Írta *Schwarz Mór* ujbpesti állami népiskolai tanító. A II. oszt. sz. 1—100-ig terjedő számkörben ára 18 kr., a III. oszt. sz. 1—1000-ig terjedő számkörben ára 22 kr., a IV. oszt. számára, az egész számok és törtek köréből ára 22 kr.
Fali olvasó táblák Müller Adolf Magyar ABC. és olvasókönyvéhez 10 tábla árn 2 frt és Héber ABC-és olvasókönyvéhez szintén 10 tábla 2 frt.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

megjelent s minden

- Csukási Fülöp és Schön József. Zsidó hittan** a szentírás elbeszélései kapcsán az őshéber eredeti szöveg alapján a legjelesebb értelmezők és fordítások egybevetésével. *Első könyv*: A népiskola felső osztályai, illetve a polgári és középiskolák alsó oszt. számára. II-ik bővített és javított kiadás. Füzve 60 kr. *Második könyv*: A polg. és középisk., III. és IV. oszt. számára. Füzve 50 kr. *Harmadik könyv*: A polg. és középisk. IV. oszt. számára. Füzve 20 kr.
- **Kis biblia a zsidó ifjúság számára.** Az őshéber eredeti szöveg nyomán. Két részben. I. rész: kötve 40 kr., II. rész: kötve 60 kr., egy vászonkötetbe kötve 1 frt 20 kr.
-
- **A zsidók története,** különös tekintettel a magyar zsidók történetére. Füzve 1 frt 20 kr.
-
- Führer Ignác és Schön József. Módszeres nyelvtani példatár** számos feladvánnyal. A népiskolák II. osztálya számára mondattani alapon. Kötve 20 kr., III. oszt. számára kötve 25 kr., IV. oszt. számára kötve 25 kr.
-
- Hochmuth Abraham. Gotteserkenntnis und Gottesverehrung als Lehr- und Handbuch zum Religionsunterricht.** 1 fl. 20 kr.
- **Isten-ismeret és Isten-tisztelet.** A biblia s későbbi iratokon alapuló tan- és kézikönyv a vallás oktatására. 1 frt 20 kr.
-
- **Mózesi hit- és erkölcsstan** az elemi és felső népiskolák számára. Kivonat az „Istenismeret és istentisztelet“ című vallástani könyvből, útmutatása és felügyelete mellett készítette Szép Lipót. Kötve 30 kr.
-
- Klingenberg Jakab. Magyar nyelv- és irálytan.** Helyesírás és irodalmi függelékekkel. A népiskola V. és VI., valamint a polgári iskola I. és II. osztálya számára. Harmadik javított kiadás. Kötve 50 kr.
-
- **Gyakorlati német nyelvtan** kezdők számára. I. rész: Kemény kötésben 25 kr. II. rész: Kemény kötésben 50 kr.
-
- **Deutsches Sp achbuch.** Ein Leit faden zur praktischen und theoretischen Behandlung des einfachen Satzes, mit einer Beigabe von Orthographie und Stilübungen. Zweite verbesserte Auflage. I. Theil. Für die dritte Volksschulklasse. Geh. 30 kr. II. Theil. Für die oberen Volksschulklassen (4. 5.) Geh. 40 kr.
-
- Kobányi Sámuel. Gyermekdalok Fröbel fejlesztő rendszeréhez.** Kisdudóvoda. gyermekertek, a népiskolák alsóbb osztályai és családi használatra. I. füzet. Füzve 20 kr., II. füzet. Füzve 40 kr.
-
- Löw Lipót. Bibliai történet.** Zsidó tanulók számára. Magyarra áttette Löw Tóbiás. Hatodik kiadás. Kötve 50 kr.
-
- **Hittan** az izraelita népiskolák felső osztályai számára. Harmadik kiadás. Kötve 40 kr.
-
- Glaubenslehre** für die unteren Klassen der isr. Volksschulen. Vierte verbesserte Auflage. Geh. 25 kr.
-
- Glaubenslehre** für die höheren Klassen der isr. Volksschulen. Dritte, vermehrte und verbesserte Auflage. Geh. 35 kr.
-
- Hebräische Sprachlehre** für isr. Volksschulen in zwei Cursen. Zweite Auflage. Geh. 40 kr.

KIADÁSÁBAN BUDAPESTEN

könyvtárunknál kapható:

Magyar olvasó- és nyelvképző könyv népiskolák számára.
Szerkesztették *Szirmai J. Vöröss S., Szilagyi J.*

Az I. iskolaév, „ABC-és könyv“ (II. kiadás)	kötve 20 kr.
A II. iskolaév (II. kiadás)	30
A III. iskolaév (II. kiadás)	30
A IV. iskolaév	50
Az V és VI. iskolaév	60

Deutsches Lesebuch für die Volks- und Wiederholungsschulen Ungarns. Von *Jos. Szirmai, Leop. Klein, Ad. Mayer*

Das I. Schuljahr, „Fibel“, II. Auflage	gebunden 25 kr.
Das II. Schuljahr II. Auflage	30
Das III. Schuljahr II. Auflage	40
Das IV. Schuljahr II. Auflage	50
Das V. Schuljahr	60
Das VI. Schuljahr	70

A zsidó népiskolák számára szerkesztett kiadásból eddig
megjelentek :

A második iskolaév	kötve 30 kr.
A harmadik iskolaév	„ 30
Das zweite Schuljahr	geb. 30
Das dritte Schuljahr	40
Das vierte Schuljahr	50

Szirmai József. A túlterhelés és a Herbart-Zilleristák.

Füzve 20 kr.

— **Német nyelvképzőiskola gyakorlati példákban.** Olvasás, nyelvtan és fogalmazás egyközpontú körökben.

I. rész: Kötve	20 kr.
II. rész: Kötve	20 kr.

Ziltz Mór. Hittan az izraelita népiskolák alsóbb osztályai számára. Hetedik javított kiadás. Kemény kötésben 30 kr.

Ifj. Nagel Otto

könyvkereskedése

Budapesten, Muzeum-körút, a nemzeti színház bérházában.

Bevezetésre ajánlatos népiskolai tankönyvek:

- Módszeres tornatanítás.** I. Népiskolai tornagyakorlatok, írták Horváth F. és Juhász Gy. Ára —.40
- Népiskolai földrajz.** Irta: Barna J. fővárosi tanító I. rész a népiskolák IV osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20
- Népiskolai földrajz.** Irta: Barna J. fővárosi tanító, II. rész a népiskolák V osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20
- Népiskolai földrajz.** Irta: Barna J. fővárosi tanító, III. rész a népiskolák VI. osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20

A földrajz tanulását e könyvecske a gyermeknek nagyon megkönnyíti, minden fölöslegest mellőzve, rövid velős szavakkal és hiánytalanul a szükségeset nyújtja.

Magyarország története párhuzamosan **alkotmányunk vázlatával** és a főbb világesemények függelékével az újabb miniszteri tanterv alapján, írta Barna J. főv. tanító. Negyedik kiadás. Kemény kötésben ára... —.30

Népiskolai számtan I. rész, a népiskolák II. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K., kemény kötésben ára —.15

Népiskolai számtan II. rész, a népiskolák III. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —.20

Népiskolai számtan III. rész, a népiskolák IV. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —.20

Népiskolai számtan IV. rész, a népiskolák V és VI. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —.40

E könyvecske osztályról osztályra vezeti a gyermeket az elemi számtan ismertetésébe a vidéki gyermek látköréből vett gyakorlati példákat alkalmazva, miért is e könyv vidéki iskolában különös helyén van.

Az egyenletek megfejtése népszerű modorban írta Schwarz M. állami tanító, a népiskolák V., VI. osztályai és polgári iskolák számára ára —.40

E könyv jövedelméből az országos tanítók árvaháza javára minden elkelt példány után tiz-tiz krajczár szerző részéről fordíttatni fog.

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., I. mény kötésben ára —.30

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., II. mény kötésben ára —.25

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., III. mény kötésben ára —.35

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., IV. mény kötésben ára —.35

Minden bárhol kiadott vagy hirdetett könyv nálam és a legelőnyösebb társ mellett kapható. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

☞ Kimerítő könyvárjegyzékek kívánatra ingyen bérmentve küldetnek. ☛

Német nyelven:

Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben, írta Flesch M. fővárosi tanító, I. Theil für die unteren Jahrgänge der Volksschule. Második kiadás. Kemény kötésben ára —.30

Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben, írta Flesch M. fővárosi tanító, II. Theil für die oberen Jahrgänge der Volksschule. Kemény kötésben ára —.30

Schlesinger Ignácz nyomdája. Budapest rostély-utca (Károlykaszárnya) 3. sz.